

тики торгівлі продовольством; сприяння координації робіт з харчових стандартів, які проводяться міжнародними урядовими й неурядовими організаціями; визначення пріоритетів, ініціювання та керівництво підготовкою проектів стандартів через і за допомогою відповідних організацій; остаточне редагування стандартів і (після прийняття урядами) публікацію їх у Кодексі Аліментаріус; удосконалення опублікованих стандартів після відповідного перегляду.

Кодекс Аліментаріус містить стандарти на всі основні види харчових продуктів – сири, напівоброблені та перероблені, які призначені для постачання споживачеві. Збірник включає положення щодо гігієни харчових про-

дуктів, харчових добавок, залишків пестицидів, контамінантів, маркування і представлення продуктів, методів аналізу й відбору. Крім того, він містить положення рекомендаційного характеру, яких має дотримуватися міжнародна спільнота для захисту здоров'я споживачів і забезпечення однакових торговельних методів, у вигляді правил і норм, настанов та інших документів, які сприяють досягненню цілей Кодексу.

Стандарти Кодексу Аліментаріус включають вимоги до продовольства, спрямовані на гарантування споживачеві здорового, безпечного харчового продукту, вільного від фальсифікації, правильно маркованого й представленого. Стандарт Кодексу Аліментаріус

для будь-якого продукту або продуктів розробляється згідно з форматом Кодексу для стандартів продукції і містить відповідні критерії.

Найбільше стандартів Кодексу Аліментаріус (близько 200) підготовлено для харчових (так званих товарних) продуктів.

Загальними стандартами Кодексу Аліментаріус є: стандарт для харчових добавок (GSFA); стандарт для забруднювачів і токсинів у харчових продуктах (GSCTF) тощо. Понад 500 норм встановлено щодо максимально допустимих рівнів (MRL) залишків ветеринарних препаратів та 3000 – для пестицидів у харчових продуктах. Також збірник стандартів налічує 46 розроблених процесуальних кодексів та близько 70 інших нормативів. Крім того, 13 «паперових» томів документів Кодексу Аліментаріус замінено «електронними» текстами і спеціальними тематичними публікаціями. Кодекс Аліментаріус публікується англійською, французькою, іспанською мовами. Частина стандартів доступна також російською та арабською, окремі перекладені китайською мовою.

З офіційним зібранням усіх стандартів Кодексу Аліментаріус (норм, практик і рекомендацій) можна ознайомитися на сайті <http://www.codexalimentarius.org/standards/en/>. ☉

ВЧИМОСЯ ПОПЕРЕДЖАТИ АЧС

28–31 жовтня 2014 р. в м. Києві проходив міжнародний навчальний семінар «Контроль африканської чуми свиней», в якому взяли участь понад 50 представників компетентних органів ветеринарної медицини з Вірменії, Естонії, Грузії, Латвії, Молдови, Польщі та України, в яких реєструвалися випадки АЧС.

Згідно з міжнародною класифікацією заразних хвороб тварин африканська чума свиней (АЧС) належить до списку «А». Останнім часом вірус АЧС захоплює щодалі більше територій держав Митного і Європейського Союзу, що загрожує біологічній і продовольчій безпеці як тих країн, де зареєстрована ця хвороба, так і тих, які межують з ними. На жаль, не оминула вона й Україну. Тому Держветфітослужба України схвально поставилася до ініціа-

тиви Європейської комісії Better Training for Safer Food щодо проведення в Києві чотириденного міжнародного навчального семінару «Контроль африканської чуми свиней».

«Питання, які ми обговоримо, дуже важливі для всіх країн, – зазначив у вітальному слові координатор заходу **Будимир Плавсич**. – Переконалий, це будуть продуктивні й корисні дні роботи в Україні».

Від імені керівництва Держветфітослужби України учасників семінару привітав директор департаменту ветеринарної медицини **Олександр Вержиховський**: «Я неодноразово брав участь у подібних заходах і хочу відзначити два найцінніші їх моменти: отримання нової інформації від лекторів і спілкування, обмін досвідом з колегами – учасниками навчання». Як позитивний момент він відзначив ратифікацію українським парламентом угоди про співпрацю з ЄС, а щодо

загроз, викликаних війною на сході країни, зазначив, що ветеринарна служба намагається тримати епізоотичну ситуацію, зокрема із захворюванням АЧС, під контролем.

«Ми – єдиний компетентний орган, на який покладено контроль за безпекою продукції від лану до столу», – констатував О. Вержиковський. Він ознайомив учасників семінару з організаційною структурою Держветфітослужби України, яка через Міністерство аграрної політики та продовольства підпорядковується Кабінету Міністрів, звернув увагу присутніх на законодавче забезпечення, яке весь час вдосконалюється, й подякував європейським колегам за допомогу в цьому питанні. Доповідач детальніше зупинився на важливій ролі державних надзвичайних протиепізоотичних комісій (при Кабміні, обласних і районних адміністраціях), які здійснюють оперативний контроль, керівництво й координацію діяльності органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій, фізичних осіб щодо запобігання спалахам особливо небезпечних хвороб. «Дуже важливо, що це колегальний орган, і його рішення є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами господарювання, фізичними особами тощо», – наголосив О. Вержиковський.

Керівник департаменту високо оцінив роль і роботу ветеринарної міліції, особливо у надзвичайних ситуаціях. Відзначив також велику відповідальність, покладену на Державний НДІ з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи (ДНДІЛДВСЕ), який є діагностичним центром щодо АЧС в Україні. «Ми маємо колосальний досвід у боротьбі з АЧС. За часів незалежності перший випадок стався в 2012 р. у Запорізькій області. Наступний – у 2014 р. у Лу-

ганській на кордоні з Росією. Протягом 5 місяців було зареєстровано 5 випадків, але важливо, що хвороба не вийшла за межі області. І ось чергова проблема – на Чернігівщині. Але всі ми знаємо: завжди є причини і наслідки», – констатував О. Вержиковський. Однією з таких причин він назвав відкриті кордони із сусідніми державами, де реєструється хвороба. «Наше завдання – не дати поширитися цій біді. Для економіки це дуже небезпечно, особливо враховуючи, що є підприємства, де утримується понад 50 тис. і навіть 108 тис. голів свиней. Зважаючи на те, що Україна – європейська житниця, можуть виникнути проблеми з експортом фуражного зерна. Тому так важливо об'єднати зусилля в боротьбі із захворюванням на АЧС».

Детальніше із системою нагляду, засобами профілактики та боротьби з АЧС в Україні учасників семінару ознайомив начальник управління забезпечення протиепізоотичної роботи **Мар'ян Троцький**. Він зазначив, що ситуація із цим захворюванням серед диких і домашніх свиней у Росії й Білорусі, з якими межує Україна, не проста. Тож загроза існує повсякчас. Тому ветеринарна служба завжди напоготові, тим більше що має досвід.

Доповідач детально розповів, як діяли при виявленні спалаху хвороби 30 липня 2012 р. в с. Комишуватка Запорізької області. Одразу відібрали патологічний матеріал для дослідження, ввели карантинні обмеження із забороною переміщення за межі тварин і тваринної продукції. Було знищено 208 свиней, у прилеглий 10-кілометровій зоні довелося забити ще 2475 голів. Сума компенсації становила 2 млн 535 тис. грн. Завдяки своєчасним заходам спалах хвороби було швидко ліквідовано, а через 5 місяців знято карантин.

Наступний виклик прозвучав 6 січня 2014 р., коли в Станично-Луганському районі Луганської області на кордоні з Росією під час моніторингового відстрілу диких тварин було виявлено свиноматку з позитивним результатом на вірус АЧС. А вже 30 січня в одному з приватних господарств с. Давидо-Микільське Краснодонського району зафіксували смерть 5 домашніх свиней. Під час дослідження біологічного матеріалу виявили вірус АЧС. Рішенням державної надзвичайної протиепізоотичної комісії при облдержадміністрації 31 січня на території села було оголошено карантин. Щоб не допустити поширення захворювання, у тваринному могильнику було спалено 138 свиней. Своєчасно вжиті заходи не дозволили небезпечному вірусу потрапити за межі області.

Але ймовірність нових спалахів АЧС в Україні залишається високою, особливо коли без контролю на сході країни опинилися великі ділянки кордону. Також велика ймовірність занесення цього вірусу з Білорусі та Польщі, де офіційно зафіксовано 13 випадків АЧС.

Нині особлива увага Держветфітослужби звернута на Чернігівщину. Так, у с. Охрімівчичі Корюківського району, розташованому за 18 км від кордону з РФ, яка є неблагополучною щодо АЧС із 2007 р., 30 серпня в двох свиней виявили цей вірус. Щойно зняли карантин з Корюківки, як 10 жовтня новий виклик – спалах АЧС у приватному господарстві гро-

мадянина с. Крути Ніжинського району. 13 жовтня така ж проблема – в підсобному господарстві жителя міста Щорса. І новий випадок: 18 жовтня за 4 км від с. Ковчин Куликівського району виявили труп дикого кабана, якому за результатами лабораторних досліджень було встановлено діагноз АЧС. Чернігівська облдержадміністрація ухвалила виділити на компенсацію потерпілим господарствам 400 тис. грн. Ведеться роз'яснювальна робота серед населення. Регулярно обстежуються мисливські угіддя для виявлення загиблих тварин із залученням до цієї справи самих мисливців. Для надання практичної й методичної допомоги при проведенні заходів щодо ліквідації захворювання й координаційних дій у Чернігівській області перебувають спеціалісти ветмедичини Держветфітослужби України, ДНДЛДВСЕ та фахівці підрозділу ветеринарної міліції з проведення карантинних ветеринарних заходів. Чинна система якісного ветконтролю дозволяє вчасно й результативно реагувати в будь-якій ситуації.

Отже, протягом 2012–2014 рр. в Україні було зафіксовано 9 випадків АЧС: 5 – серед домашніх тварин, 4 – диких кабанів. З метою контролю захворювання в дикій фауні здійснюється постійний моніторинг – щороку проводиться близько 3 тис. досліджень зразків від диких кабанів, а також понад 17 тис. – на свинокомплексах та особистих подвір'ях громадян. Доповідач звернув увагу колег на трирівневу систему захисту від занесення збудників АЧС: заходи на державному кордоні під час його перетину, контроль за переміщенням країною, система біозахисту свиного господарств. «Досвід України під час ліквідації випадків АЧС доводить, що найважливішим завданням служби ветмедичини є своєчасність встановлення діагнозу й термінове здійснення заходів із недопущення поширення збудника інфекції», – підсумував свою доповідь М. Троцький.

Будимир Плавсич подякував за інформацію і нагадав, що семінар має бути інтерактивним: «Ми тут, щоб ділитися знаннями, але дуже важливе безпосереднє спілкування.

Адже у вас, я переконаний, інформації більше, ніж у нас. Ви практики. Тож поділіться власним досвідом».

Саме так, на живому спілкуванні, будуються семінари за програмою BTSF. У 2006–2013 рр. було проведено близько 960 таких заходів, у яких взяла участь 41 тис. осіб. Програма семінарів-навчань на 2013–2016 рр. охоплює дві теми: безпека харчових продуктів і здоров'я рослин, а також здоров'я і благополуччя тварин. Тож після України наступний семінар відбудеться в Ботсвані, де йтиметься про ящур.

Доповідач **Річард О'Флаєрти** нагадав про законодавство ЄС щодо АЧС, зокрема Директиву 2002/60/ЄС, яка дає визначення підозри на цю хворобу та її підтвердження, а також встановлює вимоги щодо інформування на рівні держав і ЄС. Виступи ветеринарів з Естонії, Латвії, Литви, Польщі довели, що проблема АЧС актуальна для багатьох країн. Її виникнення має схожі джерела. І ліквідують її за подібними інструкціями, зокрема і згадану директивою. Хіба що розміри компенсації за знищених тварин у різних країнах різняться.

І все ж дані МЄБ доводять, що контроль за АЧС та стратегія її попередження в багатьох країнах недостатньо ефективні, бракує також знань і нових засобів для здійснення повного контролю за хворобою та ефективної стратегії з попередження та нагляду. Якщо не контролювати й не запобігати, АЧС може швидко поширитись у межах регіону і призвести до жахливих економічних наслідків і серйозних торгових обмежень із сусідніми країнами.

Протягом чотирьох днів учасники семінару прослухали лекції європейських і українських експертів, а також узяли участь у практичних заняттях щодо заходів, які здійснюються з метою контролю АЧС, методів лабораторної діагностики, оцінки ризиків, ролі дикої фауни в поширенні захворювання, дотримання біологічної безпеки тощо. ☉

Вікторія Ісаєнко

ПОЧЕСНИЙ ТИТУЛ

24 жовтня 2014 р. Вчена рада Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького прийняла рішення про присудження директору Державного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок, доктору ветеринарних наук, професору, члену-кореспонденту НААН України, заслуженому діячу науки і техніки України **Ігорю Ярославовичу КОЦЮМБАСУ** почесного титулу *Doctor honoris causa* цього університету за видатний внесок у розвиток ветеринарної науки та багаторічну плідну співпрацю.

Урочиста церемонія вручення І.Я. Коцюмбасу диплома та атрибутів *Doctor honoris causa* відбулася в університеті 30 жовтня 2014 р. під час проведення Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційність розвитку

сучасного аграрного виробництва», присвяченої 230-річчю ветеринарної освіти й науки в Україні. Практика присудження цього ступеня була започаткована в середині XV ст. в Оксфордському університеті. Відтоді

звання *Doctor honoris causa* стало свідченням високого визнання досягнень його власника перед усією академічною спільнотою. ☉